

Ο ΝΟΥΡΜΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β' - ΕΤΟΣ Α' (16^{ον}),

Ἀθήναι, Σάββατον 12 Ἰανουαρίου 1919

ΑΡΙΘ. 5 (614)

ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Τὰ κοινωνικά φαινόμενα, ὅπως ἄμεσες συνέπειες τῆς ἀνέλιξης τοῦ ἱστορικοῦ βίου τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς δημιουργικῆς ἢ ἀναδημιουργικῆς ἐξελικτικότητος τοῦ ἀνθρώπινου πνευματικοῦ χαρακτήρα, χρειάζονται, γὰρ ὡς ἀνοίξουν τίς πόρτες τῆς εσωτερικότητός τους στὴν καλόβουλήν προσπάθειαν τοῦ μελετητῆ τους, μὴν ἀπονήρευτῃ πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἱστοριολογικῇ ἀνάλυσιν. Ἡ ἀρχὴ αὕτη, ποὺ ἀποτελεῖ σήμερα ἡ κήρυξίς της, εἴητοι μαρτυρία γιὰ τὴ θετικότητα καὶ ἐρευνας στὸν κύκλο τῶν ἰδεῶν, πρέπει πιστότερον καὶ φανατικότερον νὰ κρατηθῇ προκειμένου νὰ γίνῃ μὴ ἀνυσκόπησις «ἀπὸ περιωπῆς» τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀνατιναγμάτων ποὺ παρουσιάζει, κατὰ τὴν κρίσιν τοῦτῃ ὥρα τῆς ἀνασυνθετικῆς ἐνέργειας τῆς πραγματικότητος, ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ. Ἐπειτα ὁ πόλεμος τῶν ἔθνων, ποὺ ἡ πελώρια πυρκαγιά του ἀπὸ βδομάδα σὲ βδομάδα περιορίζεται σὲ πῶς ἀδύναμες ἐστίες, ἀφοῦ ἐπὶ τέσσαρα χρόνια ἔκαψε τὸ πρόσωπο τῆς Γῆς, καὶ ὁ φοβερός ἐπαναστατισμὸς ποὺ σὰν τεραστίου κινήτῳ ἠφαιάστειο περπατεῖ μέσα στοὺς ἀσάλευτους πικρότατους ἴσκιους τῶν ἀπροσδιόριστων τελικοτήτων ται, στὰ τραγικὰ μύκρη τῶν ὀριζόντων τῆς Διεθνούς ζωῆς, δὲν εἶνε φαινόμενα ποὺ θὰ μπορούσε ἡ δύναμις τῶν πραγμάτων νὰ γεννήσῃ μὲ μίαν ἀπροσδόκητὴ καὶ δυσκολοεξηγήτου ἰδιωτοπία της. Κάθε ἄλλο. Καὶ τὰ δύο εἶνε προπαντὸς ἔργα δουλεμένων καὶ συνειδητῶν τῶν ἀνθρώπων χειρῶν.

Γιὰ τὸ θέλοντας νὰ νοιώσουμε βαθύτερα τὴν ἐσωτερικὴν σημασίαν τῶν φαινομένων αὐτῶν καὶ γιγίζουμε τὰ ἡλεκτροφόρα σύμματα τῶν προεκτάσεών τους εἰς ἀδιόρητες τῆς ζωῆς, πρέπει νὰ στρέψουμε τὰ μάτια στὶς γενεσιουργικὰ αἰτίες. Κι' αὐτὸ θὰ κάνουμε προλογίζοντας τὴ μελέτη τοῦτῃ ποὺ ὁ «Νουμῆς» συνεγίζοντας τὴν ὑψηλὴν παράδοσίν του, θέλησε νὰ μεταχειρισθῇ μαζί μὲ τίς τόσες ἄλλες καρποφόρες προσπάθειες του, γὰρ νανοῖξῃ διάπλατα στὴν καρδίαν τὴν ψυχὴν, καὶ τὴ διάνοιαν τῶν ὁμοειδῶν του, τὰ ἑλλαδικὰ ἰδεατικά σένορα πρὸς τὴ κίνησιν τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἰδεῶν τῆς μεγάλῃς Οἰκουμένης.

I

Τὴ ζυγαριὰ τῆς πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ μετameσαιωνικοῦ Κόσμου τὴν κρατῇ ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις μὲ τὸν Μεγάλον Ναπολέοντα. Στὴ ζυγαριὰ τοῦτῃ γίνεται γνωστὸ τὸ βάρος τῆς ἀναδημιουργικῆς ἐξελικτικῆς ἐργασίας τῶν αἰώνων ποὺ ἀκολούθησαν τὴν Ἀναγέννησιν καὶ σ' αὐτὴ μετρίεται ἡ ἀξία ὅλων τῶν τάσεων καὶ τῶν ἐνεργειῶν ποὺ ἀνάπτυξε σκόπιμα πᾶς καὶ συνειδητῶς ἡ Εὐρώπη καὶ μαζί της ὅλη ἡ φιλοπερίεργη Οἰκουμένη κατὰ τὸν φοβερόν 19ον αἰῶνα ἴσα μὲ τίς παρυμονὲς τοῦ πολέμου.

Κ' ἔτσι ὁ ἐρευνητὴς τῶν πηγῶν τοῦ πρώτου ἐπαναστατικοῦ ἐκείνου πολιτικοκοινωνικοῦ ὄργανου, μελετώντας τὴν Ἑγκυκλοπαιδιστικὴν περίοδον, ποὺ καὶ πῶς συνηθίσαιμε νὰ τὴ λογαριάζουμε σὰν τὴν ἀμειβὴ ὥθησιν τοῦ γαλλικοῦ ριζοσπαστισμοῦ, σ' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν περίοδον βρίσκει τ' ἀρνητικὰ στοιχεῖα ποὺ βεβαιώνουν πῶς ἀπὸ πολὺ πρὶν ἢ ζωὴ ὑποχθόνια οὐρλιαξεν ἐναντίον τῆς Φεουδαρχίας.

Κ' ἡ ἱστορία ἢ πῶς σωστὰ ἢ χρονικογραφία ἀπὸ τὸν πρῶτον αἰῶνα τῆς Ἀναγέννησης κρατεῖ ἀνοιχτὰ τόσα νιοκοιμένα ποὺ μαρτυροῦν ὅτι τὸ Κοινωνικὸ Πρόβλημα εἶχε πάρει προπλάσματικὰ τὴ μορφήν ποὺ παρουσίασε στοὺς ἀρχηγούς τοῦ θεωρητικοῦ καὶ ἐφαρμοσμένου ὕστερα ἐπαναστατισμοῦ τοῦ 18ου αἰῶνα.

Κι' ἂν καλοεξετάσει μάλιστα κανεὶς, βλέπει ὁλοφάνερον πῶς ἡ γούρνα τῶν ἀγροτικῶν ὄχλων ἐναντίον τῶν πυργοδεσποτῶν καὶ τῶν τιτουλαρίων ποὺ δὲν ἦσαν τίποτε ἄλλα παρὰ τὰ σημερινὰ Κράτη μὲ φανατικώτερη σύμπτυξιν τοῦ ἀπολυταρχικοῦ χαρακτήρα τους, ἔχει κατὰ τὴν τὸ θρονερόφωνον σάλπισμα τῆς ἐργατικῆς στῆς τρεῖς τελευταῖες δεκαετιοῖδες τῆς ἐποχῆς μας. Κι' ἀκόμα, τὸ πλατύτερον καὶ πῶς ἐμπεριστατωμένο κύτταγμα τῶν ἀφορμῶν, ποὺ εἶχαν νὰ τινάζονται τότε οἱ ἀδικημένοι τῆς ζωῆς, δείχνει μίαν παρόμοιαν ἀληθινὰ ὁμοιότητα μὲ τίς ἀφορμὰς ποὺ τινάζουν ἀπὸ τὸν ὠκεανὸν τῆς κρατοποιημένης Ἀνθρωπότητος τὸν πολυάλητον Ἑργατοσοσιαλιστικὸν Διεθνισμόν.

Καὶ δὲν εἶνε μυστικὸ πῶς ὁ Κάρολ Μάξ βάσισε τίς πρώτες στατιστικὰς του ποὺ τοῦ χρησίμευσαν ὡς βάση στὸς κοινωνιολογικούς του ὑπολογισμούς, στὴ κοινωνικὴ καὶ τὴν ὑπαιθριακὴν ζωὴ τῶν σκοτεινῶν ἐκείνων αἰώνων.

Κι' ὅταν ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις φαινομενικὰ ἐπρόκυψεν ἀπ' τὴ διαμαρτυρία τῶν ἀδικημένων ἀγροτικῶν καὶ γενικώτερα λαϊκῶν μαζῶν ἐναντίον τοῦ ἀβέβαιου συγγενερωτισμοῦ τοῦ διοικητικοῦ καὶ κυβερνητικοῦ συστήματος τῶν Βουρβόνων, μὲ τὸν πρῶτον ἀέρα ποὺ πήρε τὸ φοβερό πλεούμενόν της στὰ στοιχειώμενα νερά τοῦ υπερβατισμοῦ συνολικὰ ἀντίκρουσε τὴν ἐδύστερη ἀποψη τῶν στερεῶν, τῶν ἀναλλοίωτων ὀριζόντων τοῦ Κοινωνικοῦ προβλήματος.

Κι' ἀργότερα σ' ὅλα τὰ ἐπαναστατικὰ κινήματα τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης στὴ νότια Γερμανία, στὴν Οὐγγαρία, στὴ Ρωσσίαν, ἀργότερα πολὺ στοὺς καιροὺς μας στὴ Ρουμανίαν σὲ μικρὴ ἔκτασιν καὶ παροδικὰ στὴν Ἀγγλίαν, ὁ πυρῆνας ἦταν ὁ ὁ ἴδιος. Ἡ ἀνάποδη σύνθεσις τῶν Κοινωνιῶν ἀπ' τὴ μιά μεριά καὶ ὁ ἀδικος καταμερισμὸς τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων τῶν ἀτομικῶν καὶ συνολικῶν δραστηριοτήτων ποὺ ἡ νομιμοποίηση του, ἡ συμβατικὴ πάντα, ἀποτελεῖ τὴν πνευματικὴν ὁδὸν τοῦ Κράτους.

Κι' ὅταν, ξαναλέμε, ἡ Γαλλικὴ Ἐπανάστασις πο-

λέμησε την Κρατική σύνθεση του καιρού εκείνου σάν έργο σατανικό κι' όταν κήρυξε πώς ή κοινωνική άμαρτία ροκανούσε τους άρμους της 'Ανθρωπότητας βρισκόμεν σέ μεστή όρθοφροσύνη θεωρίας κι' ένέργειας. Οί άντιπροσωπευτικότεροι τύποι της νοιώθανε γερά και βαθιά πώς ή Χριστιανική συναισθηματική υπερβατικότητα είχε γλήγωρα άναλυθή στα ύγρ ά έρέβη των παθών πού ζωντάνεψε και θέριεψεν ό μεσαιωνικός πανθείσμος άπ' τή μι ά μεριά κι' άπ' τήν άλλη ό κυκλώνας πού τράνταζε τή ζωή με τήν άδικη στάση πού κρατούσεν ό Θεουδαρχισμός άπέναντι στα κοπάδια των άδικημένων Λαών.

(Έχει συνέχεια)

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ

CH. BAUDELAIRE

Ο ΕΧΘΡΟΣ

Μιά καταιγίδα ή νόθη μου ήταν σκοτεινιασμένη,
Πού τήνε σκίζει έδώ κ' εκεί φωτός άναλαμπή.
Στόν κήπο μου οί νεροποντές τή γύμνια έχουν σπαρμένη,
Και τού έχουν μείνει λιγοστοί ροδόχρωμοι καρποί.

Νά, τ' χυνόπορο άγγιξα των ιδεών, κι' άκόμα
Τό φνύαρι και τό δίκρανο θά πάω μιν' φορά,
Κι' άπ' τήν πλημμυρισμένη γή, μαζεύοντας τό χώμα,
Θά κλειώ τις τρύπες πού άνοιξαν σάν τάφους τά νερά.

Κ' οί νέοι άνθοι τοι' όνειρου μου ποιός ξέρει άν βροΐνε πάλι
Στό χώμα αυτό πού πλύθηκε σάν άμμο στάκρογιάλι
Κρύφια τροφή νά πάρουνε δύναμη κ' εύωδιά;

"Ω άλίμονο, ω άλίμονο! τή ζωήν ό Χρόνος κλέβει,
Κι' όλοένα ό Σκοτεινός Έχθρός πού τρώει μας τήν καρδιά
Άπ' τό αίμα πού έμείς χάνουμεν όρθώνεται κι' άντρίκει!

ΔΗΜ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

CHATEAUBRIAND

ΤΟ ΔΑΣΟΣ

Σιωπηρό δάσος, άγαπημένη μοναξιά, πόσο αγαπώ
νά τρέχω ανάμεσα στους άγνωστους ίσκιερους σου
κόρφους. "Όταν μεσ' στίς σκοτεινές σου καμπύλες γυρί-
ζω ξεχασμένος μέσα στα όνειρα δοκιμάζω ένα αισθη-
μα ήσυχης γαλήνης! Μαγεία τής καρδιάς μου!
'Από τά δέντρ' άπ' τά χορτάρια μου φαίνεται πώς
βλέπω νά πετιέται μι ά γλυκειά θλίψη.

Αυτό τό νερό πού άκούω άπαλά μουρμουρίζει και
φαίνεται άκόμα, πώς με φωνάζει μέσα στο βάθος των
δασών. "Ω! νά μπορούσα εύτυχισμένος νά περάσω
έδώ τή ζωή μου ολάκαιρη μακριά άπ' τά ανθρώπινα!
Στά μουρμουρίσματα των ρυακίων σ' ένα λουλουδένιο
στρώμα, στήν άνοιξιτική χλόη νά κοιμόμουν άγνω-
στος στόν ίσκιο των μικρών φτελιών. "Όλα μιλούν,
όλα μ' άρέσουν στους ήσυχους αυτούς θόλους!

Αυτά τά σπάρτα πού στολίζουν ένα άγριο κατα-
φύγιο, αυτό τό άγιόκλημα πού τό φουσαίει φεύγοντας
ένα έλαφρό άεράκι σιγασαλεύουν τή μι ά κοντά στήν
άλλη τις άστατες γιrolάντες τους. Φυλάχτε μέσα στους
κρυψώνες σας, ω δάση, τους πόθους μου πού ξεφώ-
νησα. Σε ποιόν έραστή θά είσαστε ποτέ τόσο αγα-
πητά; Κι' άλλοι θά σάς ξαναπούν παράξενους έρω-
τες. Έγώ από τις όμορφιές σας κρατώ τις έρημιές
σας μόνο.

Ε. Α. ΣΠΗΛΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΑΪΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

"Η προσπάθεια του Ώδείου νά οργανώσει πρότυπη
σκηνή, γιά νά δείχνη τους καρπούς του δραματικού
του σχολείου, είναι βέβαια άξίεπαινη. Γνωστό πώς
ή θεατρική Τέχνη, σύνθετη στο σύνολό της, κλείνει
λογίς άλλα καλλιτεχνικά είδη μέσα της, από τήν έπι-
κή αφήγηση ίσα με τή σοφή διδαχτική ποίηση και τό
λυρισμό του τραγουδιού, από τή μουσική άρμονία
και του χορού τή χάρη ίσα με τή ζωγραφική παρά-
σταση και τήν αρχιτεκτονική μέθοδο, κάθε τι πού εν-
χαριστεί και μετά τό αύτί, τό μάτι και τήν ψυχή.
Έδώ, πού τό επαγγελματικό θέατρο ξέπεσε, γιατί πα-
ρά πολύ τό τύλιξε στα δίχτυα της ή ρουτίνα, τό νά
σταθί μι ά τέτοια πρότυπη σκηνή θά μπορούσε νά
χαρακτηριστεί σημάδι πολιτισμού.

Μά πόσες φορές ως τώρα από τά 1904 με τό πα-
λιό «Βασιλικό Θέατρο» και τή «Νέα Σηνή» του
Χριστομάνου, δέ δοθήκανε οί καλύτερες έλπίδες! Κι
όμως ποτές δέν έμεινε κάτω τό σταθερό κι' άέρειο. Οί
αίτιες είναι πολλές. Έλλειψη σοβαρής θεατρικής πα-
ράδοσης. Μικροφιλοτιμίες και προσωπικά πού έμπο-
δίζουν νά γίνη συντηρητική άρμονικής ομαδικής έργα-
σίας. Κάποια διαφορά μόρφωσης και καλλιτεχνικής
άντίληψης πού χωρίζει τους ανθρώπους του θεάτρου,
ώστε πολλοί μήτε στίς γενικές γραμμές νά καταλαβαί-
νονται συναμεταξύ τους. Έλλειψη συνειδήσεως από
μέρος των ήθοποιών γιά τήν τάξη τους και τήν απο-
στολή τους. Ανακρίτως τέχνης και βιομηχανίας, και
τό περισσότερο άδιαφορία του κοινού γιά σοβαρό
θέατρο, από έλλειψη, όχι εξαιρετικής, μά τής απλής
κοινής μόρφωσης πού σημαδεύει άλλες κοινωνίες. Για-
τί άν ή κοινωνία μας δέν έχει άκόμα τήν ώριμη θε-
ατρική συνείδηση πού χρειάζεται, φταίει μαζί με άλ-
λα, μι ά πού πολύ, ό δρόμος πού ως τώρα ακολουθή-
σε τό επαγγελματικό θέατρο. Κι' άλλοτε τό σημειώσα-
με. "Ο δρόμος αυτός είτανε πάντα τό κατέβασμα στο
χοντρό γούστο του κοινού, κι' όχι προσπάθεια μι άς
σοφής συστηματικής άνύψωσης αυτού του γούστου
σε άξιες πνευματικές σφαίρες.

Στόν τόπο μας, γιά τό θέατρο, καθώς και γιά τή
δημοσιογραφία, γεννήθηκε ή περιεργή αντίληψη, πώς
πρέπει ν' ακολουθώ πάντα τό πνεματικό έλλειδο του
κοινού, και πώς αυτός είναι ό μόνος τρόπος γιά νά
μπορούνε νά ζούν οί εργάτες του. Άλλιώς, με όνει-
ρα μεγάλη άνώτερης τέχνης, γίνεται οικονομικό χαν-
τάκι, δίχως άλλη όφέλεια. Η τέτοια αντίληψη,
νομίζουμε, πώς είναι μονάχα δικιολογία γιά τήν έπι-
κράτηση τεμπελιάς και δίψας γιά εύκολο τρεχού-
μενο κέρδος. Βέβαια, τό αντίθετο θά χρειάζετανε πολ-
λούς κόπους και κάμποσο χρονικό διάστημα. Μά οί
κόποι αυτοί θά είταν άφορμή περηφάνιας, γιά όσους
θά είχανε συντελέσει σε τέτοιο έργο. Δέν μπορεί νά
ξεχωρίση κανείς, άν-οί θιασάρχες ή όσοι γράψανε ως
τώρα γιά τό Έλληνικό θέατρο, είναι ή αίτία του
κακού, γιατί τις περισσότερες φορές ό ένας παράσερ-
νε και δικιολογούσε τόν άλλον. Και σά γινότανε λό-
γος καμιά φορά γιά σοβαρή σκηνή, τό ζήτημα έπαίρ-
νε δρόμο προσωπικό, γιά τή διεύθυνση και λειτουργ-
γία του «Έθνικού Θεάτρου», όπως τόνοματιζανε.

Μά πάντα, τό ζήτημα είτανε και είναι στόν τρόπο
πού θά μορφωθή πνεματικά τό πολύ κοινό. Τό Θέ-
ατρο, είδος τέχνης, πλασμένης γενικά γιά τους πολ-
λούς, έχει πρώτο σκοπό ίσα ίσα νά τραβήξή αυτούς